

פרשת בלק

א' ב' על הפרשה

לעילוי נשמת אבי מורי הר"ר אהרן בן ר' יעקב זצ"ל הב"מ

כשהרשע מחלק ברכות – זה סיבה לדאגה!
 [א] "אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבר את פי ה' אלוקי לעשות קטנה או גדולה" (כב, יח) והעובדה שהבין שלא יכול לקלל, לא גרמה לו לשתוק אלא הלך לברך, מאי האי? אמר ר"י בריסק הגאון ר' אברהם יהושע סולובייציק שליט"א: ה'מדינה' רצתה לחלן את כולם, ומשלא הצליחה התחילה לחלק כסף... כך בלעם רצה לקלל את כולם ומשלא הצליח, התחיל לחלק 'ברכות'... 'הישיבישער חומש'
 [ב] מספרים כי אדמו"ר אחד אמר לחסידיו ש'בלק' ראשי תיבות "ואהבת לרעך כמוך"... הקשה לו אחד מחסידיו: רעבוע הרי זה לא מסתדר... השיב האדמו"ר מיניה וביה: וכי זו 'חכמה' לקיים ואהבת לרעך כמוך כשזה מסתדר?!... החכמה היא כשזה לא מסתדר!!!... וכך זה בכל המצוות שבין אדם לחבירו. 'הישיבישער חומש'

מה ענה ה' לבלעם על שאלתו כשבאו שרי מואב לקחתו?
 בנותיו של איזה עם באו לישראל להחטיאם?
 כיצד בלעם ראה את מראה הנבואה?
 כיצד בלק בתדהמה הגיב בשמעו שבלעם בקשתו הכזיב?
 מה היה לבלעם שתום והזכיר זאת בנאום?
 את מה ה' בנס מיוחד פתח לנזוף בבלעם שבכוחו בטח?
 בנו של מי היה המלך בלק ולקלל את ישראל בבלעם דחק?
 לאן האתון נלחצה ולחצה את רגל בלעם שלמואב יצא?
 מה לקח בידו פנחס כאשר על כבוד ה' סח?
 כמה פעמים נטתה האתון ובלעם הכה אותה בדון?
 מה אמר בלעם בברכתו כשביקש על מיתת

ל מ נ ס ע פ צ ק ר ש ת

א את מה בלעם חבש כשללכת לבלק נדרש?
ב מה עשה על כרחו בלעם במקום לקלל את העם?
ג מה הגביל את המשעול מצד ימין ומצד שמאל?
ד מהי הנבואה לאחרית הימים כשישראל ישלטו על העמים?
ה מה עשה בלעם לאתון כאשר לא הלכה ברצון?
ו מה האתון מחוסר ברירה עשתה כשבמקום צר את המלאך ראתה?
ז למה בנות מדין לישראל קראו ושם איתן הושפעו וחטאו?
ח מה האתון ראתה ביד המלאך ונטתה?
ט מה נאמר לישראל על האהלים שאינם מכוונים זה לזה ומגולים?
י עם ישראל לבדד שוכנים ומה לא יעשה בגויים?
כ מה הבטיח בלק לבלעם אם יסכים לקלל את העם?

ג] מה יותר חזק מפצצת אטום? <<< "ויקם בלעם בפקר ויחבש את אתנו וילך עם שרי מואב" (כב, כא)

אילו היו שואלים אותנו מה יותר חזק מ"פצצת אטום"? התשובה היא: לבלעם היה דבר חזק יותר מפצצת אטום, שהרי היה לו כח לקלל, והקללה חלה על המקולל בכל מקום שהוא, המקולל אינו יכול להתחבאות בשום מקלט וכדו', כי הקללה משיגה אותו בכל מקום שיהיה, - במילה אחת 'פלים' היה יכול לזרוע הרס וחורבן כאוות לבו, ומדוע בכל זאת הוא לא הצליח להזיק לעם ישראל עם כח הקללה שלו? אומר רש"י כאן: אמר הקב"ה, רשע, כבר קדמך אברהם אביהם, שנאמר "וישכם אברהם בבקר ויחבוש את חמורו", כח הקללה של בלעם לא הצליח על עם ישראל, מפני שאברהם אבינו קם מוקדם בבוקר והקדים את בלעם בקימה המוקדמת בבוקר, נתאר לעצמנו: אילו ח"ו אברהם אבינו היה "מרשה" לעצמו נמנום קל נוסף... הרי בלעם היה מצליח לכולת ח"ו את עם ישראל... כמה גדול הוא הכח של קימה מוקדמת בבוקר.
 "יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו" (שו"ע או"י ח א, א) זהו כח עצום וחזק הרבה יותר מכוחו של בלעם, וזהו כח שכל כלל ישראל קיים ועומד בזכותו.
 הגאון ר' חיים ברוך נבנצאל שליט"א בגליונו 'הישיבישער חומש'

ד] החפץ חיים בשמירת הלשון פרק ב' כותב: ולדעתי זהו כונת הפתוב: "לא הביט און פי'עקב וגו' ה' אלקיו עמו" וגו'. פרוש: אימתי לא הביט? בזמן שה' אלקיו עמו, אבל אם יש, חס ושלום, עון לשון הרע בישראל, שעל ידי זה גורם לסלוק השכינה כמו דאיתא במדרש רבה פרשת שופטים, אז, חס ושלום, מביט על ענייניהם.

ה' "וידע דעת עליון"

הגמ' בברכות דף ז. אומרת "וקל זועם בכל יום", וכמה זעמו רגע, וכמה רגע אחד מחמשת רבוא ושמונת אלפים ושמונה מאות ושמונים ושמונה בשעה וזו היא רגע, ואין כל בריה יכולה לכוין אותה שעה חוץ מבלעם הרשע דכתיב ביה {במדבר כד-טז} ויודע דעת עליון, השתא דעת בהמתו לא הוה ידע דעת עליון הוה ידע? אלא מלמד שהיה יודע לכוין אותה שעה שהקב"ה כועס בה וכו'... א"ר אלעזר אמר להם הקב"ה לישראל דעו כמה צדקות עשיתי עמכם שלא כעסתי בימי בלעם הרשע שאלמלי כעסתי לא נשתייר משונאייהם של ישראל שריד ופליט והיינו דקא"ל בלעם לבלק {במדבר כג-ח} מה אקב לא קבה אל ומה אזעם לא זעם ה' מלמד שכל אותן הימים לא זעם.

ובתוד"ה שאלמלי כעסתי לא נשתייר וכו'. ואם תאמר מה היה יכול לומר בשעת רגע? יש לומר פלם.

הקשה הגאון ר' נחום נבנצאל שליט"א שלכאוי לפי המבואר כאן בגמ' יוצא שאין כוחו של בלעם בעצם הקללה אלא בזה שהוא יודע לכוון את שעת זעמו של הקב"ה ואז להגיד 'כלם', וא"כ יוצא שזה לא דין בבלעם דווקא אלא זהו דין בזמן דהיינו לכוון את הזמן, ובלעם הוא זה שהיה מומחה בזה, וא"כ בלק שכל כך רצה לקלל את ישראל, בשביל מה הוא הזמין את בלעם לקלל בפרט כשראה שהוא לא ממלא את רצונו, הוא היה יכול להעמיד איזה כמה אלפי אנשים שכל הזמן יגידו פלם, כל אחד בתוך כדי דיבור של השני, במשך עשרים וארבעה שעות, ואז וודאי שאחד הפלם? פגש בזמן שהקב"ה זועם וח"ו יוכל לחול הקללה?!! <הוא מותיב לה והוא מפרק לה, שרואים מפה שגם קללה בכדי שהיא תחול צריך שזה יהיה קללה עם כל הלב, בלעם שידע לכוון את השעה של הזעם, הוא היה יכול לקלל עם כל הלב, משאין כן אותם האנשים שהיו אומרים כל הזמן כלם, כיוון שרוב הסיכויים שהם לא יכוונו את הרגע אז הם לא אומרים את זה עם כל הלב... אלא הם סתם כך אומרים... וכך זה לא יכול לחול...

ו' "פעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל"

ביארו צדיקים: שכידוע השם 'יעקב' מרמז על מדרגה פחותה יותר, ואילו השם 'ישראל' מרמז על הצדיקים, והכי קאמר 'כעת' – לתלות את הפגעים בזמן וב'עת', כלומר שתקופה זו קשה... יאמר רק ליעקב, שרק מי שהוא נחות דרגה יאמר כן, אבל ישראל – המה יאמרו על כל אשר יבוא עליהם ראו 'מה פעל קל', שזה מפעולתו של הקב"ה.

הגאון ר' יהודה אריה דינר שליט"א מביא כי מדרך הבריות לשאול על העבר למה אירע כך וכך, ואילו כלפי העתיד שואלים מה יהיה, והנה 'למה' עולה בגימטריא ע"ה, גם 'מה יהיה' עולה למניין ע"ה, וראה זה פלא 'בטחון' אף הוא בגימטריא ע"ה, חושבנא דדין כחושבנא דדין, ללמדך שה'בטחון' מסלק כל שאלות וחששות, פחדים וספקות, הן העבר – 'למה' הן על העתיד – 'מה יהיה'... באר הפרשה להגה"צ ר' מייליך בידרמן שליט"א

ז' "ותאמר לבלעם מה עשיתי לך כי הפיתני זה שלש רגלים"

אמר הרה"ק מקאצק זי"ע על דברי רש"י שהאתון אמרה לבלעם "מה עשיתי לך כי הכיתני זה שלוש רגלים" - רמזה לו אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלוש רגלים בשנה, ולכאוי צריך ביאור מדוע רמזה לומר דייקא במצוות שלשה רגלים, ולא אמרה 'אומה שמניחה תפילין בכל יום ויום' או שאר מצוות? אלא ביאורו שהאתון רמזה לו הנה עם בני ישראל יעלו ג' פעמים בשנה לעיר קטנה כירושלים ושם 'עומדים צופין ומשתחוים רווחין' ואף על פי כן מעולם לא אמר אדם צר לי המקום שאלין בירושלים, ואילו אתה רגע אחד עמדת במקום צר וכבר אבדת כל עשתונותיך... באר הפרשה

ח' "וישא משלו ויאמר נאם בלעם בנו בער ונאם הגבר שתם העין" (כד, ג)

וברש"י שתם העין, עינו נקורה ומוצאת לחוץ, ובתרגום תרגום: דשפיר חזי. ויש להתפלא כיצד יתכנו פירושים כה מנוגדים שהפירוש האחד מפרש שאין לו עין כלל, והפירוש השני אומר שרואה מצוין?

הביאור הוא על פי סיפור ידוע שהיה חייל גרמני שנפצע בקרב, החליט נשיא גרמניה להעניק לו את הטיפול המסור ביותר והביא לו רופא מומחה מאוסטריה שיעשה לו עין מזכוכית שתהיה זהה ממש לעין האמיתית, לימים הוא עמד לרצוח יהודיה אחת, ולפני שהרגה אמר לה: אם תזחי איזו היא עין מזכוכית ואיזו היא עין אמיתית אשאיר אותך בחיים... האשה היהודיה הייתה חכמה מאד ותוך שניות ספורות זיהתה... היא הצביעה על העין מזכוכית ואמרה לנאצי: זו העין מזכוכית! שאל אותה הנאצי כיצד זיהית? השיבה לו: שמת לי לב שמן העין הזו יוקדת פחות אנטישמיות...

ואומר הבעל שם טוב: כך הוא אצל בלעם, כיצד יכל בלעם להיות בדרגה כה גבוהה ולראות מחזה אלוקים כשכל כולו מידות רעות? רק מהמקום שלא הייתה לו עין, כך שהוא לא טימא את העין הזו, משם הוא יכל לראות מראות אלוקים! 'הישיבישער חומש' למה העמיד הקב"ה לאומות העולם נביא מושחת כבלעם?

ט' "כי ידעתי את אשר תברך מברך ואשר תאר יואר (כב, ו) ובלקוט שמעוני: מפני מה נתנבא בלעם מפני שעתידין אמות העולם לומר ליום הדין רבוננו של עולם, אלו נתן לנו נביא פמשה כבד קבלנו תורתך, לפיכך נתן להם בלעם בן בעור שישמענו לו, בהקמתו יותר ממושה. שאל מרן הגאון האדיר ר' דוב לנדו שליט"א: הן אמת שניתן להם נביא, אבל למה נתן להם הקב"ה כזה נביא מושחת עם מידות כה מושחתות? והשיב מינייה וביה: אילו לא היה מושחת במידותיו, כבר לא היה יכול לכהן בתפקיד "נביא אומות העולם" כי היה רואה את כל האמת באספקלריא כה בהירה והיה רץ להתגייר... 'הישיבישער חומש'

י' "ויפתח ה' את פי האתון" (כב, כח)

באחת הפעמים ששהה מרן הגראי"ל זצ"ל במדינת שוויץ, הוא שאל את השאלה הבאה: מאי שנא נס "פי האתון" מהנס שמובא בחז"ל (רש"י מלכים א-יט, כו) שהיה עם פרו של אליהו במעשה של אליהו ונביאי הבעל, שהפר שהוקצה לקרבן על מזבח נביאי הבעל לא הסכים לנוע ממקומו לעבר המזבח עד שלחש לו אליהו באזנו שגם ממנו יתרבה כבוד שמים... ואין אזכור בנביא לנס זה רק ברמז. ומאי שנא? ותיירך כשאתון מדברת אכן זה נס... אבל כשרוצים לחקות בעל חי לעבודה זרה, והוא צועק "כבוד שמים" שהוא לא רוצה ליקרב לע"ז... זה לא נס! זה טבע!! - "השמים מספרים כבוד קל". 'הישיבישער חומש'

יא [איתא במדרש רבה פרשת בלק: פעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל, ראתה עינו את ישראל יושבין לפני הקדוש ברוך הוא כתלמיד לפני רבו לעתיד לבוא ושואלין ממנו פל פל פשה ופרשה למה נכתבה, וכו'... ומלאכי השרת רואין אותן ושואלין אותן מה הורה לך הקדוש ברוך הוא, לפי שאין יכלו לנס במחיצתו, שפאמר: פעת יאמר ליעקב וגו'. הן הן עם פלביא יקום (במדבר כג, כד), אין אמה בעולם פיוצא בהם, הרי הן פשיגים מן התורה ומן המצוות ועומדין משנתן פאריזות וחופטין קריאת שמע וממליכין להקדוש ברוך הוא, ונעשין פאריזות ומפליגין לדרך ארץ, למשא ומתן, אם נתקל אחד מהם בקלם או אם מחפלין פאין לגע פאחד מהן, ממליד להקדוש ברוך הוא (במדבר כג, כד): לא ישפב עד יאכל טרף, פשהוא אומר (דברים ו, ד): ה' אחד, נאכלין ומחפלין ממנו ומלחשין אחריו: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ובזרחין, והוא נסמך בקריאת שמע משומרי היום לשומרי הלילה, וכשבא לישן מפקיד רוחו להקדוש ברוך הוא, שפאמר (תהלים לא, ו): בנדך אפקיד רוחי. וכשנער ממליד להקדוש ברוך הוא, השומרים פלילה מוסרין אותו לשומרי היום, שפאמר (תהלים קל, ו): נפשי להי משמרים לבקר שמרים לבקר, לכן בלעם אומר אי זו אמה פא. (במדבר כג, כד):